

**URZĄD
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W POZNANIU**

61-851 Poznań, ul. Zielona 8
Tel. (0-61) 852-15-17, Tel/Fax (0-61) 852-77-50, Tel. Centrala (0-61) 853-67-09
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, dn. 25.09.2000 r.

RPZ – 500/3/2/2000/JK/MC/428

DECYZJA Nr RPZ - 20/00

Na podstawie art. 104 k.p.a. w związku z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24.02.1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (Dz.U z 1999 r. Nr 52, poz. 547 ze zm.); po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego wszczętego na wniosek „Drewmix” Fabryka Mebli Michał i Lucyna Albert z siedzibą w Łęce Mroczeńskiej *o d m a w i a s i ę* uwzględnienia żądania stwierdzenia i nakazania zaniechania stosowania przez Energetykę Kaliską S.A. z siedzibą w Kaliszu praktyk monopolistycznych polegających na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku dostaw energii elektrycznej poprzez odmowę uczestnictwa w finansowaniu inwestycji energetycznej w Łęce Mroczeńskiej (stacja transformatorowa 15/0,4 kV wraz z przyłączem), przejętej na własność przez przedsiębiorstwo energetyczne i uzyskanie tą drogą nieuzasadnionych korzyści.

Uzasadnienie

W dniu 06.03.2000 r. do Delegatury Urzędu Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu wpłynął wniosek p. Michała Alberta - właściciela Fabryki Mebli „Drewmix” z siedzibą w Łęce Mroczeńskiej, zwanego dalej wnioskodawcą, o przeprowadzenie postępowania administracyjnego i stwierdzenie stosowania przez Energetykę Kaliską S.A. z siedzibą w Kaliszu praktyk monopolistycznych określonych w art. 5 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów – zwaną dalej także ustawą antymonopolową.

Wnioskodawca podał, że w 1997 r. przekazał nieodpłatnie Energetyce Kaliskiej S.A. stację transformatorową wraz z przyłączem o łącznej wartości 62.805,60 zł, podczas gdy koszty wybudowania ww. urządzeń elektro-energetycznych obciążły w całości wnioskodawcę, a Energetyka nie uczestniczyła w finansowaniu przedmiotowej inwestycji. Zawarcie umowy, na mocy której nastąpiło przejście na własność Energetyki ww. składników majątkowych mogło nastąpić, zdaniem wnioskodawcy, jedynie w następstwie zastosowania przez przedsiębiorstwo energetyczne przymusu, z racji zajmowania pozycji

monopolistycznej na rynku dostaw energii elektrycznej. Wnioskodawca w zetknięciu z zakładem energetycznym dysponował słabszą pozycją kontraktową i nie miał możliwości wyboru optymalnego dla siebie wariantu bądź decydowania o treści umowy łączącej obie strony określającej warunki budowy stacji transformatorowej, w tym finansowania przedsięwzięcia. Nie przyjęcie warunków narzuconych przez Energetykę, nakładających obowiązek przekazania wybudowanych własnym kosztem i staraniem urzędów na jej rzecz, skutkowałoby odmową zwiększenia dostawy mocy niezbędnej do zasilania F.M. „Drewmix”, bowiem Energetyka uzależniła zwiększenie mocy i wymianę transformatora od nieodpłatnego przeniesienia na jej majątek istniejącej stacji transformatorowej wraz z przyłączem. Sporne urządzenia zostały przekazane protokołem zdawczo-odbiorczym środka trwałego w dniu 28 stycznia 1998 r. i pozostają własnością zakładu energetycznego.

Wnioskodawca w dniu 20.05.1999 r. zwrócił się do Energetyki Kaliskiej S.A. z prośbą o zwrot przekazanej stacji transformatorowej. W odpowiedzi Energetyka stwierdziła, że nie może w sposób świadomy i dobrowolny pozbywać się składników swojego majątku oraz podniosła, że wnioskodawca podpisując umowę o nieodpłatnym przeniesieniu własności urządzeń zrzekł się prawa do odwołania darowizny.

Upatrując w powyższym działaniu stosowanie praktyki monopolistycznej wnioskodawca wystąpił do Urzędu Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w Poznaniu o wszczęcie przeciwko Energetyce postępowania administracyjnego.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania Energetyka nie zgodziła się z zarzutem naruszenia ustawy antymonopolowej podając, iż wnioskodawca po wybudowaniu przedmiotowej stacji oraz linii SN 15 kV zachował je na swoim majątku i dopiero po roku użytkowania przekazał ww. składniki na własność zakładu energetycznego w zamian za zwiększenie mocy dla F.M. „Drewmix”, co wiązało się z inwestycjami poniesionymi przez Energetykę.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

W dniu 10.01.1995 r. zostały wydane wnioskodawcy warunki ogólne i techniczne przyłączenia do sieci dla obiektu Stalarnia w miejscowości Łęka Mroczeńska. Na ich podstawie wnioskodawca pobudował stację transformatorową 15/0.4 kV oraz linię SN 15 kV celem zasilania ww. stacji. Koszty związane z budową stacji transformatorowej oraz linii SN wynoszące, zgodnie z fakturą VAT Nr 32/96 z dnia 26.08.1996 r. 62.805,60 zł obciążły w całości inwestora (wnioskodawcę). W dniu 07.05.1996 r. Energetyka dokonała odbioru technicznego pobudowanych urządzeń, na podstawie którego stacja transformatorowa została dopuszczona do ruchu. Ww. stacja pozostała na majątku wnioskodawcy. Zgodnie z umową z dnia 28.11.1995 r. o przeniesieniu praw własności, wybudowana linia SN 15 kV od odgałęzienia do odłącznika wraz z odłącznikiem przeszła na stan majątkowy zakładu energetycznego. Linia SN od odłącznika do stacji pozostała natomiast własnością odbiorcy.

W dniu 25.06.1996 r. została zawarta umowa o dostarczanie energii elektrycznej między Zakładem Energetycznym Kalisz, a wnioskodawcą, na podstawie której został on zakwalifikowany do grupy taryfowej B21, a Zakład zobowiązał się dostarczać energię elektryczną o napięciu 15 kV. W roku 1997 wnioskodawca zwrócił się do Energetyki o zwiększenie pobieranej mocy, co wiązało się z koniecznością wymiany transformatora na nowy o większej mocy. Po przeprowadzonych negocjacjach strony uzgodniły, że pobudowane urządzenia, tj. stacja transformatorowa, a także odcinek linii SN 15 kV od odłącznika do stacji, przejdą nieodpłatnie na własność Energetyki Kaliskiej S.A., natomiast Energetyka sfinansuje inwestycje w zakresie zakupu nowego transformatora i jego wymiany.

Następnie w dniu 14.08.1997 r. strony podpisały umowę o nieodpłatnym przeniesieniu praw własności przedmiotowej stacji wraz z przyłączem, a w dniu 03.09.1997 r. został dokonany odbiór techniczny stacji wraz transformatorem i odcinka linii SN. Wartość przekazanych urządzeń została określona przez samego odbiorcę w trzech protokołach przekazania – przejęcia środka trwałego:

- pozostałej części linii SN 15 kV – PT 938/97 z dnia 03.07.1997 r. – na kwotę 2.910 zł
- stacji transformatorowej 15/0,4 kV – PT 984/97 z dnia 03.07.1997 r. – na kwotę 12.000 zł
- transformatora 15/0,4 kV – PT 985/97 z dnia 03.07.1997 r. – na kwotę 12.900 zł.

Zostały także wydane nowe techniczne warunki przyłączenia, w których określono moc przyłączeniową na poziomie 300 kW oraz ustalono granicę stron na zaciskach na transformatorze od strony w.l.z. 0,4 kV. Energetyka Kaliska S.A. dokonała wymiany starego transformatora na nowy o zwiększonej mocy 400 kVA. Następnie, w dniu 25.09.1997 r. z pomiędzy EK S.A. a odbiorcą została podpisana ponownie umowa o dostarczanie energii elektrycznej, w której firma „Drewmix” została zakwalifikowana do grupy taryfowej C21, a EK S.A. zobowiązała się dostarczać energię elektryczną o napięciu znamionowym 0,4 kV.

W dniu 20.05.1999 r. wnioskodawca zwrócił się do EK S.A. o zwrot przekazanej stacji, jednak spotkał się z odmową.

Powyższy stan faktyczny został ustalony na podstawie danych przekazanych przez wnioskodawcę, wyjaśnień Energetyki Kaliskiej S.A. oraz załączonych do akt dokumentów.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Stosownie do treści art. 21 ust. 1 ustawy antymonopolowej, postępowania antymonopolowego nie wszczyna się, jeżeli od końca roku, w którym zaprzestano stosowania praktyki monopolistycznej, upłynął rok. Wprowadzono więc tutaj regulację dotyczącą **przedawnienia** prowadzenia postępowania antymonopolowego, akcentując zarazem jako decydujący w tym względzie, moment zaprzestania stosowania praktyki monopolistycznej.

Jeżeli przedawnienie stwierdzono już po wszczęciu postępowania, skutkiem jest odmowa uwzględnienia żądania stwierdzenia i nakazania zaniechania stosowania praktyk monopolistycznych.

Do tej pory orzecznictwo antymonopolowe prezentowało dwojakie stanowisko co do kwestii przedawnienia praktyki monopolistycznej polegającej na odmowie rozliczenia się przez zakład energetyczny z tytułu nakładów poniesionych przez odbiorcę na rozbudowę sieci. W świetle pierwszego stanowiska, praktyka ta ma charakter trwały i jest w dalszym ciągu stosowana, jeśli do takiego rozliczenia nie doszło. Podlega ona ocenie urzędu antymonopolowego, zaś wyżej wskazany wpływ czasu nie ma znaczenia (m.in. wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 10 kwietnia 1996 r., sygn. akt XVII Amr 7/96; wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 6 grudnia 1995 r., sygn. akt XVII Amr 43/95).

Stosownie do drugiego, ostatnio dominującego stanowiska (orzeczenia Sądu Antymonopolowego sygn. akt XVII Ama 89/99, 91/99, 68/00), przedmiotowa praktyka realizuje się z chwilą podpisania umowy o nieodpłatnym przekazaniu urządzeń i od tego momentu rozpoczyna się bieg terminu przedawnienia z art. 21 ust. 1 ustawy. Uprawniona strona może do końca następnego roku kalendarzowego wystąpić na drogę postępowania antymonopolowego przeciwko podmiotowi stosującemu praktyki monopolistyczne. Gdyby

przyjąć inny termin, wszczęcia postępowania antymonopolowego można by domagać się nawet po latach, powołując się na skutki umowy. Byłoby to zatem sprzeczne z zasadą pewności obrotu gospodarczego, która chroni również przedsiębiorców posiadających dominującą pozycję na rynku.

Mając na uwadze powyższe, roczny termin, w ciągu którego wnioskodawca powinien wystąpić do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o wszczęcie postępowania liczy się od momentu zawarcia umowy o przeniesieniu własności spornych urządzeń.

W analizowanej sprawie strony podpisały umowę o nieodpłatnym przekazaniu własności stacji wraz z przyłączem w dniu 14.08.1997 r., a w dniu 03.09.1997 r. został dokonany odbiór techniczny urządzeń. Wnioskodawca wysunął swoje roszczenia pod adresem Energetyki o zwrot przekazanych urządzeń w maju 1999 r., zaś wniosek do Urzędu o przeprowadzenie postępowania administracyjnego i stwierdzenie stosowania przez Energetykę Kaliską S.A. praktyk monopolistycznych zgłosił w marcu 2000 r.

Z uwagi na fakt, że sporne mienie zostało przejęte w 1997 r., więc tym samym od końca roku, w którym zaprzestano stosowania praktyki monopolistycznej, do dnia wszczęcia postępowania upłynął rok, co powoduje, że decyzja stwierdzająca przedmiotowe praktyki nie może być wydana.

Tym niemniej, rozpatrując niniejszą sprawę co do meritum, zdaniem Urzędu, wątpliwe jest również stwierdzenie zarzucanej praktyki monopolistycznej. Z niedozwoloną praktyką z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej mamy do czynienia w razie łącznego wystąpienia następujących przesłanek:

- narzucenia warunków umowy przez podmiot o dominującej pozycji rynkowej
- uciążliwego charakteru warunków umowy
- osiągnięcia przez podmiot dominujący nieuzasadnionych korzyści.

Aby wykazać, że określony przedsiębiorca stosuje praktyki monopolistyczne z art. 5 ust. 1 pkt 6, konieczne jest wykazanie, że jego działanie wyczerpuje 3 powyższe przesłanki. Brak którejkolwiek ze wspomnianych przesłanek powoduje, że nie można zarzucić podmiotowi dominującemu stosowania praktyki monopolistycznej, przewidzianej w tym przepisie.

Faktem bezspornym jest, że Energetyka Kaliska S.A. na lokalnym rynku dystrybucji energii elektrycznej obejmującym tereny dawnych województw kaliskiego i konińskiego posiada pozycję dominującą w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy antymonopolowej. Dysponuje zatem przewagą kontraktową nad swoimi kontrahentami w zakresie negocjowania warunków ich przyłączenia do sieci. Oznacza to, że ma wystarczającą siłę, by narzucić treść umów, jakiej nie byłaby w stanie wynegocjować w warunkach istnienia konkurencji na rynku.

Okoliczności niniejszej sprawy nie upoważniają jednak do twierdzenia, że Energetyka wykorzystwała przewagę kontraktową narzucając wnioskodawcy warunki umowy, a prawdopodobnie były one rezultatem negocjacji. „Narzucenie” jest pojęciem prawnym, nie zawsze więc, gdy nie było negocjacji, a w niniejszej sprawie nie sposób jednoznacznie rozstrzygnąć, czy miały miejsce negocjacje (rozumiane jako osiągnięcie kompromisu w drodze ustępstw z każdej strony) możemy uznać, że warunki umowy zostały narzucone. Tych dwóch pojęć nie możemy wprost przeciwstawiać na zasadzie – brak negocjacji równa się narzuceniu - i odwrotnie.

W ostatecznym bowiem rachunku, o tym, czy w konkretnych warunkach rynkowej dominacji warunki umowy zostały wymuszone (narzucone), decyduje raczej jej treść, a mniej

okoliczności zawarcia umowy, w szczególności zaś bada się, czy nie została naruszona określona w art. 487 § 2 kc zasada ekwiwalentności świadczeń wynikającej z umowy wzajemnej. Jeśliby okazało się, że postanowienia umowy w warunkach istnienia konkurencji na rynku nie byłyby przyjęte przez działającego racjonalnie kontrahenta, należałoby uznać, że zostały narzucone.

W podobnych do tej sprawach, można mówić o utrwalonej linii orzecznictwa antymonopolowego, zgodnie z którą, zakład energetyczny nie może uchylić się od uczestnictwa w kosztach budowy urządzeń energetycznych. Odmowa współfinansowania przez przedsiębiorców energetycznych rozbudowy sieci jest uznawana za praktykę monopolistyczną (m.in. wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 21.01.1994 r., sygn. akt XVII Amr 40/93; wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 10.02.1999 r., sygn. akt XVII Ama 93/98).

Jak wyżej wskazano, praktyką monopolistyczną jest odmowa uczestniczenia w finansowaniu nakładów inwestycyjnych, co nie oznacza zobowiązania przedsiębiorcy energetycznego do zwrotu całości poniesionych przez odbiorcę energii nakładów, ale o uzgodnienie zakresu wzajemnych obciążeń z tytułu finansowania urządzeń. Udział w kosztach realizacji inwestycji energetycznej może przybierać różne formy. W ramach przewidzianej w art. 353¹ kc swobody umów strony powinny w drodze porozumienia ustalić, która z nich ma ponosić koszty inwestycji energetycznej. Kształtując swe prawa i obowiązki w tym zakresie, strony powinny respektować zasadę ekwiwalentności świadczeń i równości podmiotów stosunku cywilnoprawnego.

W świetle powyższych rozważań, według Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, można uznać podniesiony przez Energetykę Kaliską S.A. fakt modernizacji sieci za współudział w inwestycji. Wartość prac związanych z zakupem i wymianą transformatora, opierając się na wyjaśnieniach złożonych przez Energetykę, wyniosła 14.511,80 zł, co stanowi ok. 35% wartości urządzeń przekazanych przez wnioskodawcę. Tak określony udział Energetyki w inwestycji jest, zdaniem Urzędu, znaczny i nie upoważnia jeszcze do stwierdzenia, że w stosunkach cywilnoprawnych stron została naruszona zasada równoprawnego traktowania stron.

W świetle zgromadzonego materiału można jednak przede wszystkim postawić tezę, że wnioskodawca podpisując umowę o nieodpłatnym przeniesieniu prawa własności urządzeń nr 85/95 i 6/97 dokonał racjonalnego wyboru, chciał on bowiem uniknąć nakładów inwestycyjnych związanych z zakupem i wymianą transformatora. Zdecydował się na przekazanie Energetyce pobudowanych swoim kosztem i staraniem urządzeń w zamian za zobowiązanie zakładu energetycznego do zmodernizowania infrastruktury do poboru większej mocy. Alternatywnym rozwiązaniem dla wnioskodawcy byłoby sfinansowanie inwestycji z własnych środków, wybrał on jednak w tej sprawie negocjacje z Energetyką. Z wyjaśnień Energetyki wynika jednoznacznie, że zakład wymienił na własny koszt istniejący transformator na jednostkę o większej mocy. W świetle tych wyjaśnień, szacunkowa wartość nowego transformatora wynosiła w przybliżeniu 14.265, 20 zł, zaś koszty związane z jego wymianą określono na kwotę ok. 246,60 zł, co razem daje ok. 14.512 zł. Energetyka zmodernizowała urządzenia doprowadzające energię dla wnioskodawcy, natomiast ów zwiększając moc nie poniósł żadnych nakładów związanych z zakupem nowego transformatora i jego wymianą. Można zatem uznać, że koszty poniesione na budowę infrastruktury rozłożyły się po obu stronach i dokonanie modernizacji sieci przez zakład energetyczny było formą rozliczenia z odbiorcą w zamian za mienie przekazane na własność zakładu.

Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że nie ma podstaw do stawiania Energetyce zarzutu narzucenia warunków umowy oraz uciążliwości tych warunków.

Osiąganie przez dominującego przedsiębiorcę, stosującego praktykę monopolistyczną z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej nieuzasadnione korzyści są odpowiednikiem uciążliwych warunków umowy narzuconych kontrahentowi. Oznacza to, że nieuzasadnione korzyści osiągane są kosztem kontrahenta i pozostają w związku przyczynowym z narzuconymi i uciążliwymi warunkami umowy¹

Jak już wyżej wspomniano, zakład energetyczny, który stał się właścicielem spornych urządzeń, nie może odmawiać partycypacji w kosztach ich wykonania poniesionych przez odbiorcę, gdyż sam będąc statutowo zobowiązanym do zaspakajania potrzeb ludności w zakresie dostaw energii elektrycznej, jest też zobowiązanym do budowy potrzebnej do tych zadań infrastruktury.

Osiągnięcie nieuzasadnionych korzyści przez Energetykę ma miejsce, gdy zakład energetyczny wzbogacając stan swoich aktywów nie ponosi żadnych nakładów finansowych. W niniejszej sprawie energetyka niewątpliwie powiększyła stan swoich aktywów o stację transformatorową 15/0,4 kV wraz z przyłączem, jednak zainwestowała w sporne urządzenia sumę ok. 14,5 tys. zł. Nadto, z chwilą przekazania urządzeń przejęła obowiązki w zakresie ich konserwacji i eksploatacji.

Wobec powyższego, zdaniem Urzędu, nie doszło do osiągnięcia przez zakład energetyczny nieuzasadnionych korzyści, gdyż przyłącze było finansowane przez obie strony. Koszty zakupu i wymiany transformatora, które zgodnie ze stanem faktycznym obciążały Energetykę mogą być uznane za jej udział we wspólnej inwestycji.

Reasumując, uznać należy, że postępowanie Energetyki nie wyczerpało znamion praktyki monopolistycznej określonej w art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów, gdyż jej działanie nie wyczerpało przesłanek zawartych w ww. przepisie, niezbędnych dla stwierdzenia praktyki monopolistycznej.

Tym niemniej o takim, a nie innym rozstrzygnięciu sprawy zdecydowało jednak przedawnienie.

Od niniejszej decyzji stronie przysługuje prawo wniesienia odwołania do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia, za pośrednictwem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Poznaniu.

DYREKTOR
Delegatury w Poznaniu

dr Edward Szymicki

Otrzymują:

Zakład Produkcjno Handlowy
DREWMIX
Łęka Mroczeńska 66
63-611 Mroczeń

Energetyka Kaliska S.A.
al. Wolności 8
62-800 Kalisz

¹ S. Gronowski: *Ustawa antymonopolowa. Komentarz*, Warszawa 1996, str. 218